

בעלון השבוע...

מחשבה למחשבה // הנהוים על גימיה והכפלה <

על פרש השבוע // כומה על נרקה הבאה מהלב <

על אג הכה // הכנה סלט היצים באופן החוגר השבוע <

דיבור למעשה // קריאה עיגונים עיש בהם אה"ר <



מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה

מחשבה למחשבה

הרב פסח זק

או שיתכן והקב"ה היה רוצה לראות אותם כאחד האדם שרץ לתרום בלי שטיקים ובלי טריקים. האם בטחון כלכלי הוא הדבר החשוב ביותר לתת לבעל המוסד, או שמא יכול להיות בסופו של דבר שלא יתרמו כלום מחמת כך שהקמפיין הצליח במיוחד.

בפרשתנו הקב"ה אומר למשה שבני ישראל יכולים לתרום למשכן, וכך הוא אומר: "וזאת התרומה אשר תיקחו מאתם זהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאודמים ועורות תחשים ועצי שטים. שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים. אבני שוהם ואבני מלאים..." , אין זה כמה מיליונים להחזקת עולם התורה או כמה מיליונים אחרים להקמת מחלקה בבית חולים, זו רשימה מכובדת ביותר המצריכה נדיבות לב יוצאת מגדר הרגיל של לא פחות מעם שלם, דבר שבסוף היה יוצא מן הכלל וכפי שנכתב בהמשך (לו' ד'-ז') "ויאמרו אל משה לאמור מרבים העם להביא... ויצו משה... איש ואישה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש... והמלאכה הייתה דיים".

אך יש קבוצה אחת שלא הייתה מראשוני התורמים, ולא נבע דבר זה מעצלות או קמצנות, אלא אדרבה מרוח נדיבה במיוחד. המדרש מספר לנו "אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה? אלא כך אמרו נשיאים 'יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר (לו' ז') 'והמלאכה הייתה דיים' אמרו הנשיאים 'מה עלינו לעשות?' הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה. ולפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם, 'והנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן' (לה' כז') כתיב". ותן לחכם ויוסיף לקח...

לאחרונה פנה אליי ידיד שהוא מנהל עמותת חסד כלשהיא, וסיפר לי שהוא עושה בימים אלו שתי מגביות, אחת ליתום שכבר התחתן והשנייה להוספת מחסן ממוחשב לארגון הגדול שברשותו. שאלתי אותו האם הוא כבר פנה לפלוני ופלוני, שני גבירים שהם מידידיו הטובים, הוא ענה לי שוודאי שהוא כבר פנה אליהם והם נרתמו לעזרה, וכך הוא מספר, "עשיר פלוני אמר לי שמכיוון שהחתונה של היתום כבר מתקרבת, הוא יעשה איתי הסכם כך שאני אגש לבנק לקחת הלוואה לצורך חתונה מכובדת לאותו היתום, והוא, גם יעזור לי בקבלת הלוואה נוחה עם ריבית אפסית וגם ייתן לי ערבות, והוסיף להתחייב שיעשה כל מאמץ לאסוף תרומות ע"מ להחזיר את ההלוואה, אך כל חוב שעדיין ישאר למעלה מחצי שנה מרגע ההלוואה, הוא יפרע לאלתר. אך אם אין ברצוני לעשות אתו עסקה זו, הוא יתרום לי עכשיו סכום נאה אך כזה שלא יכסה לי אפילו לא חצי מהחתונה".

"עשיתי חשבון לעצמי" כך מספר בעל העמותה "שעסקה זו משתלמת ביותר, גם מכיוון שאני אמצה את מקסימום המשאבים מתורמים אחרים, וגם מכיוון שאותו עשיר לא יתרום לי בסופו של דבר סכום כ"כ גבוה, כך שאוכל בעוד שנה שנתיים לחזור אליו שוב, ומה גם שיהיה לי באופן מידי סכום לחתונת היתום". "במקרה השני" המשיך לספר לי "העשיר השני מאוד רצה לתרום לי סכום גדול לצורך בניית המחסן, אך גם הוא הציע לי עסקה, והיא, כל סכום שאני אצליח להשיג מתורמים, הוא יכפיל לי אותו. וגם כאן הגעתי למסקנה שזוהי עסקה טובה יותר מאשר שהוא יתרום לי סכום קבוע מראש", עד כאן דברי אותו בעל ארגון החסד. בעקבות דברים אלו התחלתי להרהר לעצמי כך, לאותו בעל מוסד, ודאי וודאי ששתי עסקאות אלו הם מצוינות, וכל מגייס כספים אחר היה שמח לקבל הצעות כאלו. אך מה עם אותם עשירים, האם זוהי התרומה האולטימטיבית,



תרומתם באחרונה. עוד מבאר האור החיים טעם נוסף לענין זה והוא ע"פ המבואר בגמרא יומא עה. שאבני השוהם היו מגיעים על ידי העננים וא"כ היות והגיעו משולחן גבוה ללא שום טירחה ומאמץ מצד הנשיאים לכן נסדרה תרומתם אחרונה שהרי כל שאר הנדבות כן הגיעו מממונם של ישראל. כמו כן מבאר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל שישנה חביבות מיוחדת לכל דבר שאדם עמל וטורח בו, שהגיעה והמאמץ שמשקיע האדם בדבר מחבר ומקשר אותו אל הדבר, וכפי שמצינו בדברי הגמרא במסכת בבא מציעא דף ל"ח: "רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבריו" ופירש רש"י וזה לשונו: "חביבה עליו ע"י שעמל בהם". ולכן היתה הנתינה של "היהודי הפשוט" שעמל וטרח ובכל זאת יותר ונדב מממונו למען הקמת המשכן חשובה יותר מן הנדבה היקרה של הנשיאים שהשיגו את תרומתם ללא מאמץ ונמצא שמנתה התורה את סדר התרומות לפי "נדבת הלב" שהושקעה בתרומה- ללמדנו שעל אלו היסודות הושתת המשכן וזו היא הצורה בה צריך להיבנות המשכן מקום השראת השכינה כאן בעולמנו. מוסיף הגר"ח שמואלביץ, נאמר: "ושכנתי בתוכם" ודרשו חז"ל 'בתוכו לא נאמר אלא בתוכם' דהיינו, בתוך כל אחד ואחד מישראל משרה הקב"ה שכינתו ככל שנשקיע יותר עם עוד "נדבת לב" נזכה גם אנו לעוד טיפה של השראת שכינה בעצמותנו.

בפרשת השבוע אנו קוראים "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". ובהמשך הפרשה אכן מתארת התוה"ק את התרומות ומה עשו עם כל תרומה ותרומה. והקשה האור החיים הקדוש שמצאנו שדווקא הדבר היקר והנדיר ביותר שהם אבני השוהם למילואי האפוד והחושן שתרמו הנשיאים הוזכרו אחרונים בסדר התרומות ומדוע לא הוזכרו בתחילה. ומיישב האור החיים בשני אופנים: א. היות והנשיאים הביאו את תרומתם אחרונים וכפי שמבואר שמחמת זה נחסרה האות 'י' משמם ולכן נכתבה גם תרומתם אחרונה ואע"פ שסיבה היתה להם לעיכובם שרצו לראות מה יחסר למשכן בכל זאת היות והיה להם ב"נדבת הלב" חיסרון כי אדם שרוצה לתרום בצורה מושלמת לא יתן לשום ענין וחשבון לעכבו מליתן אותו ולכן נכתבה

נקודה למחשבה

"כא המענין את השבת נענין או נמאה בלי מצריים, וניצול משיעבוד מלכותו וזוכה עבוד זה אלשיכור". (גמרא מסכת שבת דף ק"ח)



הרב אביחי יום טוב

את הבצל והביצה שמא יש לנו לחוש לאיסור טוחן. ד. כשמוסיף לבצל ולביצה שמן ומיונז ומערבב את הסלט שמא יש לחוש משום מלאכת לש. ועתה נבאר כל מלאכה ומלאכה האם היא אכן שייכת בנידון זה. א. מלאכת בורר- בתלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק ז' הלכה ב' מובא "האי מאן דשחיק תומא [אדם השוחק שיני שום]... כד מבחר בקליפתא [כאשר מוציא הקליפות], חייב משום בורר ופסק הרמ"א בסימן זה [שכ"א] שכל מה שחייב הוא רק כאשר מקלף את השומים על מנת לאוכלם לעוד זמן רב שאז הוא אינו עומד באחד מתנאי הבורר שצריך

שאל את הרב

השבוע למדנו בכלל בהלכות שבת את סימן שכ"א העוסק בדיני עיבוד באוכלין, בדיני טחינה ובדיני לישה בשבת ועלה נדון בבית מדרש מחמת איסורים אלו היאך אפשר להכין סלט ביצים בשבת באופן המותר ושלא יעבור על שום מלאכה ממלאכות שבת ויש לנו לדון בהכנת סלט ביצים בשבת מחמת ארבעה איסורים אפשריים: א. כשמקלף את הביצים ואת הבצל שמא שייך בזה איסור בורר שבורר את הקליפה שהיא הפסולת מהביצה שהיא האוכל. ב. כשנותן מלח על גבי הביצים שמא שייך בזה איסור מעבד שהרי איסור מעבד באוכלין הוא לתת מלח ע"ג ירקות ובשר וביצים. ג. כשחותך

משום עובדין דחול [שגזרו חז"ל לא לעשות בשבת פעולות שהרגילות היא לעשות אותם ביום חול].

ג. מלאכת מעבד- בסימן שכ"א סעיף ה' פסקו הט"ז והמג"א שמותר למלוח ביצה על מנת לאוכלה בסעודה זו אך אם ממתין זמן רב אסור משום שאז נכבשת הביצה עם המלח אמנם הגאון מוילנא וכן בספר אליה רבה חולקים על דעתם וסוברים שאף אם ימתין זמן רב מותר לשים המלח על הביצה ובלבד שלא יעשה כן וימתין עד צאת השבת ובמשנה ברורה סעיף קטן כ"א כתב שיש להקל כדעת הגאון מוילנא שמותר למלוח ביצה אף אם יאכלנה בשבת רק בעוד זמן רב ובפרט יש להקל ביום חם.

ובנוסף יש לנו להתיר כאן משום מלאכת מעבד על פי דברי הט"ז והביאו המשנה ברורה סעיף קטן י"ד שכל מקום שנותן גם שמן השמן מבטל את כח המלח ומותר לשים מלח גם לזמן מרובה היכן שמעורב שם גם שמן ואם כן בסלט ביצים כיון שנותן שם גם שמן בוודאי מותר לשים שם מלח גם אם יאכל את הסלט עוד זמן רב.

ד. מלאכת לישה- הבאור הלכה בסימן שכ"א סעיף י"ד דיבור המתחיל שמא כתב לגבי קמח קלי [היינו קמח שקלו אותו בתנור] שכיוון שזה דרך אכילה ואין בכוחו לדבק המאכל אלא רק לתת טעם מותר וזה כמו נתינת רוטב לתבשיל, וממילא אין זה נחשב כלש ומותר. אפילו בלא שינוי. אך יש להוסיף שצריך לעשות מעט מעט וכפי שביאר השו"ע לענין קמח קלי.

לסיכום: מדין בורר וטוחן צריך להכין הסלט ע"מ לאוכלו מיד ומעבד לא שייך במקרה זה כמו שכתבנו למעלה, ומדין מלאכת לש מעיקר הדין מותר בין בנתינה ובין בערבוב, אך החזון איש כתב שראוי להחמיר.

שתהא הברירה לאלתר אבל אם מקלף את השומים על מנת לאכולם לאלתר מותר לקלף את השומים.

ונאמרו ב' הסברים למה מותר לקלף שומים ופירות מקליפתם אף שבבורר תמיד צריך לברור האכל מן הפסולת ולכאורה כשמקלף פרי או שום מוציא הוא את הפסולת מן האוכל הסבר א'- כיון שקילוף הפרי מקליפתו היא הדרך היחידה להגיע אל האוכל מותר אף להוציא הפסולת מן האוכל הסבר ב'- שכיון שקליפת הפרי מחוברת עם הפרי כבר מעת הולדת הפרי אין הקליפה נחשבת כפסולת ולפי כל זה קילוף הביצים והבצל צריכים להיות בסמוך לאכילתם ממש כדין כל מלאכת בורר.

ב. מלאכת טוחן- בגמרא במסכת שבת דף ע"ד מובא "אמר רב פפא האי מאן דפרים [אדם החותך] סילקא [ונחלקו המפרשים בפירוש סילקא יש שפירשו כפשוטו שהכוונה לירק סלק אמנם יש שפירשו שהכוונה לגזעי עץ]. חייב משום טוחן. ופסק השולחן ערוך בסימן זה סעיף י"ב שהחותך ירק דק דק אפילו ראוי לאכילה חייב והרמ"א הביא שם בשם הרשב"א שכל מה שחייב כשטוחן הירק דק דק זה רק כאשר טוחן על מנת לאכול לאחר זמן אך אם טוחן לאכול מיד מותר אמנם הוסיף המשנה ברורה שם בשם מרן הבית יוסף שגם צריך שיחתוך חתיכות גדולות קצת ובצירוף זה שחתך חתיכות גדולות במקצת ואוכל לאלתר מותר לכתחילה. ולפי זה כשרוצה לחתוך את הבצל צריך שיחתוך בשביל לאכול מיד וגם צריך שיחתוך חתיכות גדולות במקצת וכל זה הוא לגבי הבצל אך לגבי ריסוק הביצה כבר פסק בשולחן ערוך שכיון שביצה היא אינה גידולי קרקע מותר לטוחנה אפילו לא על מנת לאוכלה מיד וזאת בלבד שלא ירסקנה בכלי המיוחד לריסוק הביצה

שנו רבותינו

כשם שאסור מן הגורח אלוה מלאכה מ"ט אבוב מלאכות וגואדגיהם כן גזרו חכמינו
 זכרונם אברכה שאסור אומך אלוה מלאכה מ"ט אבוב מלאכות וגואדגיהם וחזינו
 טעמים שונים אגזירה זה: א. הנחמ"ם (פירק ט' מהאכות שבה האכה א') כגה שהא מוש
 שלא גהא שבה קאה בעיני הישראלים ויבואו אלוה בעצמם. ה. רש"י (בגמרא מסכת שבה דף
 קנ"ג) כגה דטעם האיסור מוש דנעשה הנכרי שומו של הישראל ג. במקום אמר (בגמרא
 מסכת עבודה זרה דף ט"ו) כגה רש"י עוד טעם מוש שנאמר "אם גשיה משה כנאך, אלוה
 חפצך היום קדשי, וקנאך אשה עונך אקדוש ה' מכוהד, וכבדגו מלוה דרכיך מנצח
 חפצך ודבר דבר" ומכאן אמרו חז"ל שההגלסקו בחפצים אסורה אף ע"י גוי.

ב) שכמו שהאיסור לדיין לשמוע בעל דין קודם שיבוא בעל דין חברו, מדובר גם כשהדיין מתכנן לא להאמינו. הוא הדין בשמיעת לשון הרע- ישנו איסור מהתורה לשמוע לשון הרע גם אם מתכנן לא להאמין לדברים. ואם בנוסף לשמיעה גם מאמין ללשון הרע, עובר על איסורים נוספים. אומנם, במקום שתוכן הלשון הרע כבר מפורסם לכל. במקרה כזה מותר להיחשף ללשון הרע ע"י קריאה בעיתון (חפץ חיים כלל שני ד). אבל גם בדבר המפורסם, אסור להאמין אלא אך ורק לחוש (חפץ חיים כלל שביעי הלכה ד). ולכן, לקרוא כתבות בעיתון, שיש בהם לשון הרע, יהיה מותר בתנאי שהקורא יכול להיות בטוח בעצמו שהוא לא יאמין לדברים באופן מוחלט אלא רק יחוש להם.

בעיצומם של ימי בחירות מתעוררת שוב השאלה האם מותר לקרוא עיתונים. מאחר ויש סיכוי גדול מטבע הימים להיתקל בכתבות שמכילות לשון הרע. איסור לשון הרע מתחלק לכמה נושאים. א. עצם הדיבור על מאן דהו דברים רעים. וכפי שלמדנו בעבר לא רק דיבור נאסר אלא כל דרך שגורמת להפצת לשון הרע בין בדיבור בין בכתובה, אסורה. ב. שמיעת לשון הרע. - הגמרא במסכת שבועות (לא). אומרת שאסור לדיין לשמוע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חברו. ודין זה נדרש מהפסוק "לא תשא שמע שוא". והגמ' בפסחים דורשת את הפסוק הזה לעניין שמיעת לשון הרע. לומד מכאן ה'חפץ חיים' (כלל שישי, באר מים חיים

מדרש למעשה

אמר רבי אלעזר בר אבין: מצונו בגונה ובהיאימם ובכבודים ששקולה שבת כעצת כאל
המצוות בגונה מנין, שהשעה ששעה משה אומר אלה מצוות שבת אמר או הקב"ה "עד אנה
תאמנם אשחור מצוותי וגו' וכו' מה כגיב (כגובה) אמריו? "לאו כי ה' נגן אכס אג
השבת".
והנהיאימם מניין שנאמר "ויחזרו בי היג ישכאלו בהדבר בחוקגי לא האכו" מה כגיב אמריו?
"ואג שבגוגי חיללו"
בכבודים מניין? שנאמר "ועל הר סיני ירדג ודיברג עימהם" מה כגיב אמריו? "ואג שבת
קודש הודעג אלהם"
מכאן שאמר הקב"ה אישכאלו : אג גצכו אשחור שבת, מעלה אני עאיכס כאילו שחרגס כאל
מצוות שבגונה, ואג חיללגס אגו, מעלה אני עאיכס כאילו חיללגס כאל המצוות וכן הוא
אומר "שומר שבת מחיללו ושומר ידו מעשוג כאל רע וכו'" (מדרש רבה פרשג בשלח)

